

Audite

MuseumgoudA: Gouden plan of rampenplan?

Paul H.A.M. Abels

In de jaren tachtig van de vorige eeuw, toen het gemeentebestuur van Gouda op zoek was naar een nieuwe directeur voor het stedelijk museum, werd gezocht naar iemand die meer dan voorheen de nadruk zou leggen op de specifiek Goudse elementen in de collectie. Pogingen om in de stad de handen op elkaar te krijgen voor avant-gardistische concepten of modieuze thema's als vrouwenkunst waren in het door en door burgerlijke Gouda van meet af aan tot mislukken gedoemd. Onder het bewind van de toen aangestelde directrice, Nicolette Sluijter-Seijffert, werden daarna belangrijke stappen gezet in de richting van een echt Gouds museum, bijvoorbeeld door de herinrichting van de Gasthuiskapel en het organiseren van enkele succesvolle exposities. Het zijn deze exposities – 'Vergaarbak der ketters', 'Een drukker zoekt publiek' (Gheraert Leeu) en bovenal 'Het geheim van Gouda' (cartons van de Goudse Glazen) – die duidelijk maken waar de kracht en het bestaansrecht van een kleinstedelijk museum als dat van Gouda liggen. Het ontwikkelen van een echt Gouds museum vraagt van de leiding heldere en daarmee soms ook pijnlijke keuzes. Net als bij het Rijksmuseum in Amsterdam zullen de altijd ruziënde zusjes kunst en historie eindelijk eens uit elkaar gehaald moeten worden. De vorige directrice heeft deze twist niet kunnen beslechten en daarom heb ik de hoop thans gevestigd op haar onlangs aangetreden opvolger, Ranti Tjan. Eigenlijk heeft hij geen keus en moet hij van meet af aan partij trekken voor één van beiden. De collectie van het museum (inclusief dat van De Moriaan) is immers rijk en afwisselend genoeg om er een uniek historisch museum van te maken, maar te arm om het een kunstmuseum van enige allure te laten zijn.

Het Gouds museum zal daarom zo snel mogelijk af moeten van zijn huidige karakter van rariteitenkabinet. Weg met de stijlkamers en de Collectie Arntzenius dus en handen af van de Gasthuiskapel, de chirurgijnskamer en de apotheek. Tentoonstellingen en collectievorming (in welke mate gebeurt dat eigenlijk nog, met name ook betreffende de modernere tijd?) dienen eenduidig betrekking te hebben op de Goudse geschiedenis en aan Gouda te relateren thema's. De Goudse historie is daarvoor rijk genoeg en de tastbare overblijfselen daarvan zijn legio.

De eerste geluiden en maatregelen van de nieuwe directeur zijn in dit opzicht weinig vertrouwenwekkend. Hij zet niet de Goudse geschiedenis voorop, maar lijkt toch weer te mikken op de kunst. Ook heeft hij het oude schoolklasje gesloten; niet om er expositieruimte voor te creëren, maar om de kantooruimte uit te breiden. De vraag is dan ook of het stadsbestuur met hem GoudA in huis gehaald heeft. Nog is het niet te laat om museumgoudB af te wenden en er een echt Gouds Museum van A-klasse te maken. Historische Vereniging Die Goude biedt zich aan als adviseur.

Op zoek naar... de musea in Gouda

Er wordt veel historisch onderzoek gedaan waarbij de geschiedenis van Gouda een rol speelt. Wie is waar precies mee bezig? In deze rubriek het woord aan een onderzoeker die antwoord geeft op vragen naar de onbekende weg.

Naam, voornaam, woonplaats?

Mijn naam is Ranti Tjan en ik woon in Gouda. De afgelopen veertig jaar heb ik in Den Haag, Rotterdam en Amsterdam gewoond, en tot we anderhalf jaar geleden in Gouda kwamen, verbleven we zes jaar in Amelisweerd, het prachtige huis van Lodewijk Napoleon uit 1770, gelegen in een parkbos aan de rand van Utrecht.

Wat is het onderwerp van het onderzoek?

De mogelijkheden onderzoeken van een historisch museum in Gouda, opgezet door het Streekarchief, MuseumgoudA en alle partijen die de stad een warm hart toedragen.

Waarom bent u aan dit onderzoek begonnen?

De afgelopen jaren wordt er binnen musea veel gesproken over de plaats van geschiedenis in de Nederlandse musea. Zo vindt die discussie ook plaats over de rol van de vaderlandse geschiedenis in het Rijksmuseum in Amsterdam. De autonomie van het object, waar de kunsthistorici voor staan, verliest het de afgelopen jaren van het integrale verhaal dat cultuurhistorici willen en kunnen vertellen. De kunsthistorici lijken niet in staat te zijn een groots verhaal te vertellen, juist omdat ze zo gespecialiseerd zijn in het detail van de kunst. Historici op hun beurt hebben zich zelden verenigd in een historisch museum en hebben het vertellen van verhalen door middel van evocatie en beeld niet onder de knie gekregen. Juist door dat verschil tussen historici en kunsthistorici moeten museummensen pur sang alert zijn op de mogelijkheid van een historisch museum.

Hier in Gouda raakte ik in gesprek met Sigfried Janzing, de directeur van het Streekarchief. Vele stadsmusea in Nederland zijn ooit opgericht door het plaatselijk stadsarchief en in wezen vervullen ze dezelfde functie, namelijk het beheer en behoud van geschiedenis. Het archief doet dat grotendeels met het verzamelen van geschreven of getekende bronnen en het museum is in de negentiende eeuw diverse vormen van kunstnijverheid en beeldende kunst gaan verzamelen. Vandaar dat Janzing en ik altijd wel wat te bespreken hebben. Al is het maar dat zijn relatieve luchtvochtigheid lager is dan de mijne.

Op welke wijze bent u op dit onderwerp gekomen?

Sigfried Janzing liet me onlangs enkele prachtige stukken uit het archief zien. Het betrof zowel enkele oude landkaarten uit de vijftiende en zestiende eeuw als affiches uit de Tweede Wereldoorlog. Beide collecties zijn aantrekkelijk genoeg om regelmatig getoond te worden. Ook de Librije is van een prachtige kwaliteit, zowel historisch als esthetisch. Mijn opmerking dat je dit toch altijd zou moeten kunnen zien, bracht Jantzing op de gedachte dat een historisch museum inderdaad een verrijking van de stad zou zijn. Vervolgens bracht ik de discussie over de rol van geschiedenis in een stadsmuseum te berde, en direct daarop vloog de term historisch museum over tafel. En op het moment dat je het noemt, bestaat het al. Nog niet in steen, maar wel virtueel.

Overigens wordt er in Gouda vrij veel aan geschiedenis gedaan. Veel geschiedenis is op straat leesbaar in de cultuur-historische binnenstad. Maar ook de huis-aan-huisbladen hebben mooie rubrieken, Gouwestad tv doet er veel aan, er is een Historisch Platform en Open Monumenten Dag wordt goed bezocht. Maar goed, dat hoeft ik in dit medium natuurlijk niet te onderstrepen. Alleen heeft Gouda geen hoogleraar Goudse geschiedenis, maar misschien komt dat nog wel.

Een historisch museum hoeft overigens niet per se een splinternieuw gebouw te zijn aan de Markt naar een ontwerp van Herzog en Meuron. Het mag ook een zaal zijn in het stadhuis, in museumgoudA of in het Streekarchief. Of in de Jeruzalemkapel, de Moriaan of in de Kaaswaag. Ach, Gouda telt zoveel mogelijkheden. 't Belangrijkste is dat een historisch museum door twee partijen gesteund wordt, namelijk door het aanbod van historische tentoonstellingen en de vraag hiernaar door een breed en gemeleerd publiek. Zo kan ik me voorstellen dat een tentoonstelling over de sociaal-economische geschiedenis van het Gouds aardewerk veel nieuws en veel herkenbaars weet te scoren en dat een tentoonstelling over de Goudse brandweer of over de eerste Marokkaan in Gouda een bredere doelgroep trekt dan rechtstreeks betrokkenen bij het onderwerp.

Overigens moet je denken aan een potentieel publiek van maximaal 77.000. Dat is voor een zelfstandig museum te weinig om te kunnen exploiteren. Dus onderbrengen bij een bestaande organisatie zorgt voor de laagste extra kosten. Ik vraag me wel regelmatig af of er een publiek is voor een historisch museum. Bezoekcijfers in Arnhem en Rotterdam wijzen uit dat een historisch museum zijn rechtvaardiging niet moet hebben van de aandacht van het publiek of van de pers.

Hoe lang bent u al bezig met dit onderzoek?

Ach onderzoek, het is meer een gedachtespiegeling, passend bij iemand die nieuw is in de gemeente. Overigens geldt dat niet voor mijn overpeinzingen over het stadsmuseum. Stadsmusea zoals museumgoudA, en soortgenoten in Leiden, Delft, Dordrecht, Schiedam, Haarlem, noem maar op, lopen het gevaar het te verliezen van de grote jongens zoals het Rijksmuseum, Boijmans of het Haags Gemeentemuseum. Wij hebben een kleine thuismarkt, een relatief beperkte collectie, geen 'unique sellingpoints', te weinig kennis en geld voor een goed marketingbeleid. We zijn goed in hedendaagse kunst, in altaarstukken en Gouds plateel en we zijn goed in samenwerkingen met andere culturele instellingen om bijvoorbeeld educatieve activiteiten te ontplooiën. Daarnaast is een goed stadsmuseum diep geworteld in de stad, zowel historisch als maatschappelijk. Kansen voor een museum als Gouda liggen in de export van tentoonstellingen naar landen waar er een overschot is aan musea en in de ontwikkeling van Gouda als toeristische trekpleister. Zodra het Nederlands Bureau voor Toerisme Utrecht, Delft, Giethoorn of Kinderdijk inruilt voor Gouda, dan gaat het al een stuk beter en komt het Gouds museum nog 's in de *Holland Herald* terecht.